
az étvágy szörnyetegei

HATÁR GYŐZŐ

A legendák sárkányai jóra való, jámbor szörnyek voltak, megelégedtek az évi egy szüzzel, jóízűen elfogyasztották, megemésztették, elfelejtették, és a következő esztendő esedékes szüzéig békén hagyták a várost, amelyet sarcoltak ugyan, de idegenforgalmát is megnövelték.

A ma sárkányai azonban — a rádió és a tévé — bonyolultabb bestiák.

Étvágyuk ezerszeres. Emésztőrendszerük hátultöltő: robotos írószolgalégények ezrei lapátolják beléjük hátul a színdarabok ezreit, amelyeket azután a szörnyek elől kiokádnak.

Tulajdonképp ez lényegük, és semmi egyébből nem állnak, csak ebből: étvágyból; s minthogy emésztőrendszerük is fordítva működik, egyes sárkányszakértők szerint a beléjük lapátolt fekáliából készíti szervezetük azt a színdarabot, ami százsámra a hangszórós-képernyős felükön dől belőlük. Megecsik, hogy az alapanyag megemésztetlenül kerül okádó-nyílásukba, s ilyenkor hol fél-, hol egészfécesz az, amit színdarabban tévesztünk össze — tisztelet a fél- vagy egész-kivételnek; ám az esetek túlnyomó többségében olyan sovány, táplálékszegény kása türemlik kifelé garatjukon, amelynek műfajmeghatározása: az ál-színdarab, s most ezt az álszíndarabot szeretném szemügyrevételezni színre-szagra.

•

Mert legyen bár minden-kedd-és-pénteki „kisfélórás”, minden-szerdai, nagvigényű „nagyfélórás”, legyen obskúrus késő esti háromnegyedórás, legyen bár dokumentumdráma avagy az „életből ellesett” kacat-dráma (mely még áldrámának is az alja-kacatja) — más az alapanyaga, más a szerkesztési elve, mindene más, mint az igazi drámának.

Ál-színen ál-cselekmény történik ál-szereplőkkel, akik ál-szavakat mondanak ál-pózekban, és éppen, mert olyan elragadó — olyan megbá-

bonázó módon egyesítik magukban a rossz dráma ismérveit, új műfajjává vedlettek, becses, szívhez szóló művészi teteménnyé, amelynek megvan a maga ravaszdi receptje, a maga magasiskolája, a maga 300 milliós lömezbázisa az angolszász világban, a maga rajongó postája, a maga császárajai.

Egyik-másik álszindarab, ha negyedszázadon át, tízszer folytatáson keresztül kergeti a tévé-„családot”, csüri-csavarja „élete folyását”, valószínűségi nemzeti intézménnyé válik. Szerzőgárdája részben kihal mögüle, részben mint a nemzet dédelgetett képmutogatója vonul nyugalomba, gazdagon, köztiszteletben és teleaggatva olyan plecsnikkel, amelyeknek nem annyira művészeti avagy társadalmi, mint inkább revü-értékük van, mint a színházi világ strucccollainak, aranykoszorúinak és más kététes rekvizitumainak.

Tisztára melléfog, aki azt hiszi, hogy a rossz drámának az áldrámához valami köze van s hogy aki talmi rossz-drámát tud írni, az képes megközelíteni az igazi áldráma pocsékságait — mert igazán cefet-rossz áldrámapótlékot írni: ahhoz születni kell.

Úgyszintén téved az is, aki azt hiszi, a sárkánynak ez a fordított díaréja — az áldrámapótlék csupán a rádióra és a tévére szorítkozik. Mert divatja átcsapott az élő színpad területére is; és — messze távol a kísérletező titánok és a színpadi mesteremberek becsületes kiskézművesipari termékeitől, a világ igen sok, világot jelentő áldeszkaín hirdetik nagy garral és játsszák nagy dörrel-durral a széniagyártásban „készülő áldrámát — olykor a televíziós kaptafáról átráncigálva. Miről lehet megismerni? Arról, hogy „olyan, mint az élet”, sőt, ami még rosszabb, „maga az élet”: nem a „tudományos naturalizmus” ábrázolta élet, hanem a belső logika, a ritmus, a kurtítás-nyújtás, a jellemfejlődés avagy a jellemtelenség fejlődése, az emberábrázolás nélküli ábrázolatlan élet.

•

Vagyis hát a „se-füle-se-farka” áldrámának éppen az a jellemzője, hogy csak füle-és-farka van, közbül a jól kifejtett jószág, az eleven drámapéldány hiányzik; de ez a nagy lappantyú fül és a bojtos farkok aztán olyan virgonc módra ficáncol, hogy a fél szemmel szunyókáló, másik fél szemével odapislogó nézőt könnyen megtévesztheti.

Hogyan jön létre, mi a recipéje?

Írói nincsenek, csak csinálói, de ez aztán valószínűségi siserahad; s mintha az intellektuális tisztesség utolsó szikrája még pislákolnék bennük, szinte szégyellik, amit művelnek, s ezért — ha nem is kötik ki, mert ezt megint csak szégyellnék — többnyire névtelenek maradnak: a körülmények összejátszására kenik ezt az anonimitást, s nem is olyan alaptalanul, váltig bíznak abban, hogy a szép hasú bankók ropogtatásának zenéje majd feledteti, hogy oda a becsületük.

Módszerük pedig ez, bárki megpróbálhatja — csinálódik pedig az áldráma a következőképpen.

Minden valamirevaló rádió vagy televízió archívumában garmadával őrzik a „hangulatzenét” — az aláfestő „zenei hangkulisszát”. Részben a nagy klasszikusok kevésbé ismert kompozícióit portyázzák végig a hozzáértő kalózok, részben pedig ágrólszakadt zeneszerző-napszámosok és segédek komponálják ezeket az egy-két perces zenei hangfoltokat;

mindenki tudja, aki gyártja, az is, hogy ez a zene nem zene, hanem álzene — „hangkulissza”. Ebben a hangkulissza-csárdában minden kapható, mi szem- s szájnak ingere:

- „közelgő vihar” álzene
- „ringatózás a lagúnán” álzene
- „kísértetjárás” álzene
- „szerelmes holdfény” álmuzsika
- „üldözés lódobogással” álmuzsika — lovak távolodóban
- „üldözés lódobogással” álmuzsika — lovak közeledőben
- „halálkuvik” álmuzsika
- „megdicsőülés” álmuzsika
- „csatazaj” álmuzsika
- „úrhajó-belépő” álkeringő
- „kitöltőzene” álmuzsika — narrátor alá
- „éjszaka varázsa” álbékakuruttyolás
- „pásztoridill” álcsermelycsobogás... ad libitum, ad infinitum.

Van azonban egy másik archívum is, az ál dr á m a - o s z t á l y archívuma. Ebben műtyürke nagyságú cselekmény-műtyüröket gyűjtenek, epizód östípusokat, cselekmény-elemeket és mozzanat-kulisszákat mindenféle kartotékcédulákca szoros ábécében, s ez az archívum legalább olyan gazdag, ha nem gazdagabb, mint a zenei hangkulisszák rakása.

S bármennyire teológiai abszurdum, hogy valami a Mindennél Több legyen — több van itt a mindennél; mert minden cédulán az ál-fajok minden válfaja, az al-fajok minden ál-faja fel van tüntetve. Van itt:

1) főhős a) beleszületik b) nem születik bele a c) vagyona/vállalatba/vallásba/nemzetbe/bandába/stb.-be

2) szatócs, de a) mást szeret b) viszon-szeretik c) mellé-szeretnek d) homokos, és ez sodorja bajba

3) rossz véleménnyel van az elnökről/királyról/királynőről/góréről/börtönigazgatóról/bandavezérről/stb.-ről, és ezt nem is rejti véka alá

4) nincs rossz véleménnyel róla, de épp akkor elüti a busz

5) zsekéből vedlett autóversenyző. A csillagtúra primadonnája lesz, amikor nemet változtat, és mint boldog anya mosolyog ránk, bár nem tudja, nem még zseké korában történt-e, hogy „úgy maradt”

6) arisztokrata szerencsejátékos, de szerencséjének nyakát szegi kastélyában a kísértetjárás

7) baljós üzenethozó a világúrból, s nem is földi, de olyan gonosz, mintha kiköpött földi volna

8) berepülőpilóta, aki farmernek állt, és úgy permetez, mintha még mindig az volna; amikor arrajár a szomszéd farmer észbontó/szürkéske/aranyszívű/vámpírelkü lánya/anyósa/babája/mindenes-felesége/kancaszamara/vetőgépe/trágyahordó gumirádlisa/stb.-je és... /— — — /.../!!!/— — —...?!

9) szívrabló, fegyházból épp az imént szökött fiatal kalapácsos gyilkos és megrögzött családirtó, aki mindenáron jó útra térne, de nem hagyják.

10) ugyanaz, de nem családirtó, csak kalapácsos, másmilyen (kanadai) akcentussal, és két húga van, nem egy

11) nincs húga, de alkoholista

12) pecázás közben jön rá, hogy mesterdetektív

13) tűz-víz nem fog rajta, kétméteres óriás, de veséjében megmozdult

a világháborús golyó, amit azóta is benne hord: golyóátültetéssel segítenek rajta

14) lizenkét gyermek anyja, és boldog nimfomániás, amikor eszébe jut, hogy ő még nem élt, és azontúl csak háromnak adja oda magát: fűnek, fának és virágnak

15)16)17)18)

30) napimádó virágfruska, épp most jön a Himalájáról, ahol kimeditalta magát, és most ott folytatja, ahol elhagyta

31) francia ellenálló, de hulláját a Gestapo már csak egy beomlott ház leszakadt mennyezetén freskóvá kenődve találja: ám ha akárki néző azt hiszi, hogy vége neki, olyan nagyot téved, amilyen nagyot csak a Gestapo szokott

32) volt magyar, aki Kém-Berlinben aranyat csempész, és egy ottani bennszülött kínai lány kedvéért anyanyelvét is elfelejti, csak egy szóra emlékszik: „Borischka”

33) himnő, de még szűz, bár maga se tudja — a redemptorista szekta káplánja: a bizonyítékok arra vallanak, hogy ő a tüzeset/bányaomlás/elemi csapás/stb. értelmi szerzője, és amilyen csóró, alibi nélkül jött a világra

34)35)36)37)

65) életmentő bűvárúszó széplegény Ausztráliában, aki azon való elkecserevésében és bújában, hogy megmentenivaló amerikai milliomos örökösönél soha nem találkozik, még csúnyával se — találkozik egy gyönyörűvel, és elúszik vele

66) három elválhatatlan társ és fénypofa, minden-lében-kanál és lúd-talpas csetli-botli-meztélábas, nagy véletlenségből, csak amúgy mentében és anélkül, hogy tudna róla, megment/leleplez/felrobbant egy lányiskolát/gengszterbandát/pokolgépet: oly cuki-édesek, hogy meg kell őket zabálni a) nem kell őket megzabálni, nekik is vaj van a fejükön (ugyanaz, amit mi szeretnénk a mi fejünkre) b) nincs vaj a fejükön, de anyjuk sűrű könnyhullatása közben átállnak az idegenlégióból egy lámakolostorba, maflámának

67) jóhírű boszorkány, éppen a máglyára készül, s nagyon-felhágandó, amikor — mielőtt még tisztázzák és felmentik, maga a püspök úr füstöl neki — egy pillanatra megtorpan, hogy felesküdjön egy mosóporra/kéki-tőre/észcajgpcucolóra/csakamájolajra/szemérajak deodoránsra/stb.-re — és igy továb-és igy továb, ad libitum, ad infinitum, fel a százezerig: mire megszámolnám, addigra megduplázódnék. Az áldrámá cselekményelem- és mozzanat kartotékrendszere három British Museumot töltene meg.

Használati utasítás, áldrámá-írók számára.

Az eljárás a következő.

Az áldrámá-író* a mozzanatkulisszák tömegéből vaktában kihúz százat és belerakja az első kalapba. Jól megkeveri, kihúz tízet, átrakja a második kalapba. Jól megkeveri, kihúzza vaktában, és abban a sor-

* vagy ő maga, bekötött szemmel, vagy helyette egy álvak árvalányka

rendben megszámozva, átrakja az írógépe mellé. Azzal munkához lát.

Az ilyen tudományos módszerrel, kartotékolts cselekménykulisszák alapján előállított komputérizált álszindarab a való élet maga, tömény szesz változatában; s annyira túltesz minden elképzelhető életen és valóságon, hogy a mi való életünk irigységében színeket játszik, és megszegyenülten a nézők számára kijelölt sarokba kullog, hol is kis kacsóit hamm-bekapja a tapsonc-kaloda, mely elmés szerkezet tenyereit még akkor is tapsra léssen összeverendő, ha ő maga horkol.

Minek bizonyítására álljon itt az az álszindarab, amelyet kísérletképpen mi magunk szerkesztettünk kalapból-ki, kalapba-be, a cselekménykulisszák sokszázszere kartotékkrendszer alapján, a magunk szerény, gépesített számító eszével. Alcíme: A SÁBAI BÁBA; alcíme: AVAGY A KIRÁLYNŐ SÁBÁJA. (Hadarva olvasandó.)

Főhóst Főposta értesíti, hogy megnyerte a Főnyereményt. Főnyeremény Főlötti Mámorában Főhös hazamegy és Családirtást követ el. A Boldog Családirtó éppen a Főpostára indulna, amikor feltáru az ajtó, és egy párduckacagányos angyaltündér bejelenti: övé a nájlónhálóingnyeremény, ő találta el, melyik a legjobb hónaljszörtelenítő. Főhös a tündérangyalt Rendőrségnek véli, és keresztüllövi: beleszeretne, de már késő (PXB. 1097 Balszerencse-kartoték). Robogójára ül, amelynek fékjét a szomszédék vásott Öcsije merő ártatlanságból kiszerele, de csak mi tudjuk, ő nem tudja — sem ezt, sem azt, hogy a meredeke út, amelyen robog, szakadékban végződik, olyan szakadékban, amelynek a VIGYÁZAT! SZAKADÉK névre hallgató sorompója elromlott. S most (NXB.) 2066 Beragadt sorompó) Főhös lekvárrá kenődésének lehetnének tanúja a szakadék fenekén (lelki szemeinkkel szörnyen spórolunk rá) — ha! Ha Öcsikében nem ébredne fel a lelkiismeret és a pandúrvér szava, és nem hívná fel a Rendőrséget. A Főhóst a — még biztos halálában is — üldöző rendőrhelikopter azonban szárnydefektet kap, és elébe zuhan, a szörnyethalt főfelügyelő átveszi a sorompó szerepét, és Kedvencünk apróbb sérülésekkel megússza — kiúszik a Feneketlen Tóból a szakadék festői fenekén, és idilli célzattal libapásztorlányának álcázott dúston-düsgazdag milliomoslányt szakít magának zöld mezőben, ahol léssen véle leveverendő; ám lévén a lány ir protestáns, ő maga pedig ir-irtó szász főnemesivadék az Abruzzókból, még a bemutatkozás előtt búcsúcsókot váltva, ketten kétféle oldalognak, s így könnybelábadt szerelmükben sohasem tudják meg, hogy ikertestvérek s ugyanarról a Lakatlan Szigetről származnak. Mely Lakatlan Szigetről? Arról, amelyen Két Család Kincse van elásva, a rávezető térkép a kitűzött jutalommal két példányban — egy a Scotland Yard Rovottmúltú Múzeumában, egy pedig Bendeguzánál, a szakállas nőbandavezérnél, aki Minden Maffia Nőfőnöke. Innen kezdve minden nő a combigéző fekete lakkcsizma fölött a korbácsig meztelen, azt csattogtatja és Nőkalóz-szakszervezet tagja; nyakpántlikájuk felírása: VILÁG NŐSZADISTÁI EGYESÜLJETEK! Hogy éberségüket kijátssza, Hősünk Keleti Környezetet ölt magára, villanygítárral, és végigkajtatja, a Közel-Kelet minden matrözlebutját- és felbutját, hogy rátaláljon a Titok Egyetlen Tudójára, akinek a Kincs és a Rávezető Térképészet volt a vesszőparipája (vesszőcsödöre). Hanem ez a bölcs- és mindentudó Nagyaszony-nagynéni már halott, és mert minden vagyonát (kaszinóját, bűnebarlangját) fehér angoramacskájára hagyta, most előbb ennek a macs-

kának a ki- és hollétét kell kikutatnia; s angoráról lévén szó, Angkorba utazik, ahol a világ legnagyobb angoranyilvántartását őrzik a papok, s most nyakonfröccsentenek bennünket, közönséget, egy kis hindu környezettel és síremlék-titokzattal, hogy a couleur locale-unk arról koldul. A jó papok, hogy a kedvébe járjanak (és a miénkbe is), még emberáldozattal is szolgálnak neki tánc közben — az utolsó pillanatban dől el, melyikük (és melyikünk) az áldozat —, de az angorakatalógust atomviperák őrzik, így hát más taktikához kell folyamodnia. Felöltözik Való Életnek, s most igazán olyan, mint. Csandala származása nem akadály, hogy kikiáltassa és megtegye magát a Dzsungeldiktatúra Álomhercegének; s most félelmes ösnyagybátyjához fordul, akit — gorillaképe miatt — világ- és alvilág King-Kongnak, főhadiszállások és miniszterelnökök pedig „az Öregnek” becéznek (Old Man River). Mint meggyőződéses herceg és maoista, nem bánja, amikor a véletlen a kezére játssza a tarragón titkosrendőrség fő-beépítettjét (lévén, hogy ő, utasításait egy sokkal magasabb Szintről kapja), és levágott fejét a postaszákban feladja nagybátyja titkos címére, amit csak ő tud, meg a posta. Elvágja felső kapcsolatait, új hamis papírokkal új ál-életet kezd, és jóindóban gazdálkodó, tisztességes és egyszerű bányász egy éppen adandó bányavidéken, az Ezersztriptíz Városában, hol is az Érte bolonduló és Neki rajongva-meztelenkedő asszonyhadak ellenére nőtlenségi fogadalmat tesz, és a látszat kedvéért buzibbnál-buzibb buzikkal véteti körül magát: hugenotta származása ellenére ennivalóan egyszerű, tősgyökeres angol. Mint néptanító, vasárnapi iskolát tart, zsoldáréneklő délutánt szervez a kultúrházban és bibliamagyarázó csürdöngölést a templomban: szerény dadogásával és szemérmelő anglikánságával megnyeri a választók szívét, és már el is szegődnek, képviselőjelöltnek, Tarnócára, amikor illatos, Chiffre-d’Indes távirat érkezik a Gorillától, amelyet odafejt, hogy megvan a térkép, a tenger se süllyedt el, a kincs is lakatlan még, de nagybátyja cserébe egy pint egy meszely egy gallon (egy meszely ötnegyed pint, egy gallon ötödfél birodalmi liter. A szerk.) bányászcscecsemővért és három ropogósra sült mogyorós bányászcscecsemővelőt kér. Vámpir létére is elszörnyed: a vért még érti, a sült velőt — Baudelaire-ral — maga is szereti; de a hármat sokallja. A guta környékezi, szakít múltjával és evangelizál: veszi tehát bevásárlókosarát, és elindul a szupermárketra — pasztörizált cscecsemővérben gázolandó? nem nem, sokkal megtisztultabb ő annál — amikor arrarobogó Arája, régnemlátott Egykorija szökén rákiált: „A gyermekünk! Vedd el, üldöznek az ír protestánsok!” És már hajítja is, a hídról, a szirénázó rendőrautók és a tehercsúcsforgalom feje fölött: ott kalimpál Szerelmük Gyümölcse, a Baba, a levegőben... 1) Mivel üldözik az ír protestánsok: szerelmükkel? 2) A gyermeket magáénak ismeri el, avagy kivágja, mint a huszonegyet? 3) Sikerül-e elkapni a gyermeket és elmenekülni az Érte Rajongók Veszedelmes Lányserege elől avagy 4) ott loccsan szét egy arratévedő, jól irányzott Repülő Skót gyorsvonati kerekerei alatt? vagy 5) annak a vonatnak is öt rossz, mert a marslakók, lejövet, felszedték a síneket 6) avagy nem is marslakók szedték fel, hanem a süvöltő bűgásukról jól ismert, halálsugárral vérünket fagyfaló kicsodák?!

...Ha kőpadra vontok, szeretett atyámfiai az ötszáz felvonásos ál-szindarabban, akkor sem árurom el. Majd megtudjátok sorra-rendre mind, onnan, ahol elváltuk — a következő álfolytatásban.